

Three new exhibitions after being closed for six months
Aurelija Malinauskaitė

Three exhibitions were presented in Klaipėda at the Pranas Domšaitis Gallery in 2021: the exhibition *To Feel Your Land...* featuring work by Vytautas Valius and the work of two émigrés and life partners, Australian-Lithuanians Henrikas Šalkauskas and Eva Kubbos, *Between Dimensions* (both of the latter are from the LNMA collections). According to the first exhibition's curators, Saulius Valius and Eglė Valiūtė, only a fraction of V. Valius' creative legacy was shown – paintings, graphic art and mixed media works. The exhibition of works by Šalkauskas, a graphic artist who earned acclaim in Australia, featured graphic art and

paintings created in 1962–1978. A majority were works donated by his life partner Eva Kubbos, whose work was displayed in a nearby hall in the gallery. Greatest attention focused on his graphic art from 1962–1965, which is part of the museum's collections. These are abstract compositions executed using the silk-screen printing technique and coloured woodcut prints. The exhibition of Eva Kubbos' work displayed impressive pieces created in 1962–2017: watercolours and gouache works, and graphic art prints. The sensitive, lyrical, extraordinarily aesthetic abstract compositions astounded observers for their eloquence.

Po pusmetį užvertų galerijos durų – trys naujos parodos

Aurelija Malinauskaitė

Vytauto Valiaus (1930–2004) paroda
„Jausti savo žemę...“
Prano Domšaičio galerija
2021 m. gegužės 18–rugsėjo 26 d.

Kuratoriai:
Saulius Valius, Eglė Valiūtė

Koordinatorė
Aurelija Malinauskaitė

Henrikas Šalkauskas (1925–1979)
Kūrybos paroda. Iš Lietuvos nacionalinio
dailės muziejaus rinkinių
Prano Domšaičio galerija
2021 m. gegužės 29–rugpjūčio 1 d.

Koordinatorės:
Aurelija Malinauskaitė,
Irena Dobrovolskaitė

Evos Kubbos paroda „Tarp horizontų“.
Iš Lietuvos nacionalinio dailės
muziejaus rinkinių
Prano Domšaičio galerija
2021 m. birželio 4–rugsėjo 1 d.

Koordinatorės:
Aurelija Malinauskaitė,
Irena Dobrovolskaitė

Vytauto Valiaus (1930–2004) paroda „Jausti
savo žemę...“ Vilniaus paveikslų galerijoje turėjo
veikti 2020 m. lapkričio 4–2021 m. balandžio
3 d. Tačiau 2020 m. lapkričio 7 d. Lietuvoje prasidėjo karantinas. Muziejai, galerijos, koncertų
salės žiūrovų nebesulaukė. Paroda, trumpai
pabuvusi Vilniuje, 2021 m. gegužės 18 d. duris

Vytauto Valiaus paroda
„Jausti savo žemę...“ Prano
Domšaičio galerijoje.
Ekspozicijos fragmentas.
Klaipėda, 2021
Fot. Gintarė Grigėnaitė,
LNDM

atvėrė Prano Domšaičio galerijoje. Galerija kaip
tik tą dieną dalyvavo Klaipėdoje Tarptautinės
muziejų dienos proga organizuotame miesto
kultūros viešinimo projekte „Muziejų ateitis –
sugrįžti ir atsinaujinti“.

Vienas žymiausių XX a. antros pusės lietuvių
dailininkų V. Valius – universalus meninin-
kas: grafikas, knygų iliustruotojas, tapytojas,
scenografas, freskų kūrėjas, kompozitorius ir
mąstytojas. Už kūrybinius darbus jam suteiktos
Lietuvos TSR valstybinė premija (1982), Lietu-
vos nacionalinė kultūros ir meno premija (1996),
1998 m. įteiktas Lietuvos didžiojo kunigaikščio
Gedimino ordino Riterio kryžius.

Dailininkas gimė 1930 m. Telšiuose, 1950–
1956 m. studijavo Lietuvos valstybiniame dailės
institute (dabar – Vilniaus dailės akademija).
1965–1971 m. dėstė grafiką ir kompoziciją toje

1
Tumėnienė N., *Vytautas
Valius. Gyvenimas mene*,
Vilnius: Vilniaus dailės
akademijos leidykla, 2020,
p. 10.

pačioje aukštojoje mokykloje. Vėliau savo gyvenimą paskyrė kūrybai. Iliustravo lietuvių poetų Maironio, Justino Marcinkevičiaus, Vinco Mykaloičio-Putino ir kitų autorių knygas. Anot dailėtyrininkės Nijolės Tumėnienės, dailininko kūryba – ištisinė ciklų vitrinė.¹ Gerai žinomi V. Valiaus estampų ciklai: „1863-ieji metai Lietuvoje“ (1963–1965), „Planeta“ (1964–1968), „Muzikinės temos“ (1968–1969), „Vilniaus architektūra“ (1971–1977) ir kt.; tapybos – „Lietuvių liaudies meno motyvais“ (1960–1991), grafikos ir tapybos – „Kultūros ekologija“ (1994–2002). Jis kūrė sienų tapybą, apipavidalino spektaklius.

Iš gausaus dailininko kūrybinio palikimo eksponuojama tik labai nedidelė dalis. Šeimos narių ir parodos kuratorių teigimu: „Tai tik visos Vytauto Valiaus kūrybos punktyrai-fragmentai,

nemažai tapybos darbų iš ciklo „Lietuvių liaudies motyvais“. Lietuvių liaudies motyvai (parodoje „Madonos“, „Nukryžiuotasis“ ir kt.) – nuosekliausiai plėtota tematika V. Valiaus ekspresyvioje, monumentalių formų tapyboje. Parodos vizualiaisiais akcentais tapo du paskutiniai įspūdingi triptikai „Paskutinė vakarienė“ (2004).

Savo kaip dailininko mąstytojo misiją V. Valius apibūdino taip: „Savo darbuose bandau identifikuoti save kaip lietuvį, kaip pilietį, kaip žmogų. Žvelgiu į praeitį kaip į mokytoją, o į ateitį kaip į egzaminus. Bandau prisiminti savo protėvius, savo istoriją, bandau žvelgti į ateinančius. Rašau nuoširdų laišką į ateitį ir rašydamas bandau išreikšti savo sielą.“⁴

Prano Domšaičio galerijoje 2021 m. birželio 4 d. tik užsiregistravusiems lankytojams (pagal

>
Vytauto Valiaus paroda
„Jausiti savo žemę...“ Prano
Domšaičio galerijoje.
Ekspozicijos fragmentas.
Klaipėda, 2021
Fot. Gintarė Grigėnaitė,
LNDM

tarsi aptikti byrančiame laike, minint dailininko 90-ąsias gimimo metines...“² Parodoje pristatomi atskiri darbai iš kūrybos ciklų „Planeta“, „Kultūros ekologija“, iš „Archeologinio ciklo“ ir kt. Grafinei jo kūrybai būdinga novatoriškų formų paieškos, apibendrintas vaizdo sluoksniavimas. Dailininkas rado savitą mišrią techniką, kuria išgaudavo seno medžio, samanų, suaižėjusių paviršių efektus.³ Galerijoje Klaipėdoje pateikta

tuometinius pandemijos karantino reikalavimus) buvo pristatytos dvi išieivių – Australijos lietuvių dailininkų, gyvenimo ir kūrybos bendražygių Henriko Šalkausko (1925–1979) ir Evos Kubbos (g. 1928) – parodos. Kūrybinių duetų parodos ir renginiai galerijoje – ne naujiena.

2018–2019 m. Vytauto Kasiulio dailės muziejuje eksponuotos abiejų dailininkų autorinės, jų kūrybą išsamiai pristatančios parodos. Prano

²
<https://www.lndm.lt/vytauto-valiaus-paroda-jausti-savo-zeme/>.

³
Tumėnienė N., *op. cit.*, p. 41.

⁴
Dailininko mintys, pateiktos parodą papildančioje vizualizacijoje.

Domšaičio galerijoje eksponuojamos naujai sukomplektuotos parodos.

Parodoje buvo pateikti Australijoje pripažinto grafiko H. Šalkausko grafikos ir tapybos darbai, sukurti 1962–1978 m. Didesnę parodos dalį sudarė kūriniai, dovanoti (net paskutinės 2018 m. dovanos) jo gyvenimo draugės E. Kubbos, kurios kūryba taip pat eksponuota kitoje galerijos salėje. Parodą papildė keletas darbų iš muziejaus sukaupto lietuvių išseivijos rinkinio.

H. Šalkauskas – abstrahuotų kompozicijų kūrėjas, pasižymėjęs individualiu išskirtiniu stiliumi, nuosekliai ieškojęs modernių išraiškos priemonių. Dailininkas 1925 m. gimė Kaune. Pirmaisiais Antrojo pasaulinio karo metais kartu su motina išvyko į Vokietiją, čia studijavo dailę. Pokario metais lankė Freiburgo dailės ir amatų mokyklą, studijavo pas Vytautą Kazimierą Jonyną, Telesforą Valių, Adomą Galdiką. 1949 m. išvyko į Australiją, gyveno emigrantų centre, vėliau Kanberoje, nuo 1951-ųjų – Sidnėjūje. Gyvendamas emigracijoje, H. Šalkauskas greitai įsitraukė į vietinį dailės gyvenimą, priklausė dailininkų organizacijoms, ėmė dalyvauti parodose. Dailininkas gyveno ne iš kūrybos, jis aktyviai dirbo grafikos srityje, domėjosi šios šakos technologijomis. Kūrė ksilografiją, linoraižinius, monotipijas, naudojo spalvas. Dailininką ypač traukė šilkografija, atvėrusi galimybes naujiems kūrybiniam sumanymams. Neabejotini dailininko nuopelnai grafikos srityje Australijoje. Jo darbai buvo apdovanoti prestižinėse grafikos parodose Tokijuje, San Paule ir kt.

Parodoje didžiausias dėmesys skirtas dailininko 1962–1965 m. grafikos palikimui, esančiam muziejaus rinkiniuose. Eksponuotos originalios abstrakčios kompozicijos, atliktos šilkografijos technika, ir paspalvinti medžio raižiniai. Parodos „grafinę“ dalį atsvertė akvarelės ir mišria technika sukurtos abstrakčios kompozicijos. Švelnios kelių atspalvių mėlynos ir pilkšvos spalvų, jas papildant juoda, tartum įrėminančia visą kompoziciją, darbai primena Australijos kraštovaizdžius: „Vandens briaunos“ (1978), „Į pietus nuo Tari. Nr. 21“ (1978), „Teniso kortai prie jūros“ (1978), „Mėlynas ir juodas“ (1965) ir kt. Dailininko tapybinis laikotarpis, prasidėjęs nuo 1963 m., laikomas jo kūrybos viršūne. H. Šalkausko kūrybą tyrinėjusi dailėtyrininkė Ilona Mažeikienė pastebėjo, kad nuo tada dailininkas supaprastino motyvus: „H. Šalkausko kūriniams apibūdinti labiausiai

tiktų asociatyviosios abstrakcijos terminas. Juo apibrėžiamas menas galutinai nėra nusigręžęs nuo natūros formų, jis palieka paskiras natūros užuominas. Iš kitų to meto Sidnėjū abstrakčių ekspresionistų H. Šalkauskas išsiskyrė savitu jautrumu ir harmonija.⁵

Australijoje gerai žinomos, iš Klaipėdos krašto kilusios menininkės Evos Kubbos paroda Prano Domšaičio galerijoje sulaukė klapėdiečių susidomėjimo. Parodoje buvo eksponuojami saviti ir įspūdingi dailininkės 1962–2017 m. darbai: pirmiausia akvarele ir guašu sukurti kūriniai, grafikos lakštai. Jautrios, lyriškos, nepaprastai estetiškos, abstrakčios kompozicijos stebino savo įtaigumu.

Eva Gertrūda Kubosaitytė-Kubbos gimė 1928 m. Šilaininkų kaime, Šilutės aps. Mokėsi kaimo pradinėje, vėliau Kaukėnų (dabar – Jasnojė, Kaliningrado sr., Rusijos Federacija) mokykloje. 1944 m. judant frontui į vakarus, šeima, kaip ir kiti vietos gyventojai, pasitraukė į Vokietiją. Pokario metais mokėsi Taikomosios dailės mokykloje Berlyne, pasirinko grafikės kelią, žavėjosi vokiečių ekspresionistais. 1952 m. E. Kubbos emigravo į Australiją, čia dirbo įvairiose srityse: pagal privalomus imigrantų kontraktus, vėliau dekoratore, reklamos vadybininke ir kt. Mokėsi Melburno technologijų institute. 1960 m. persikėlė į Sidnėjū, kur sutiko H. Šalkauską. Išėivė dailininkė keramikė Jolanta Janavičienė jų duetą trumpai apibūdino taip: „Kai dailininkė Eva Kubbos 1960 m. atsikėlė gyventi į Sidnėjū, jie kartu su Henriku tapo garsiausia menininkų pora tarp lietuvių ir australų. Abu kūrė nematytus, originalius paveikslus, dalyvavo parodose, buvo pastebėti, apdovanoti premijomis.“⁶ Kaip ir bičiulis H. Šalkauskas, menininkė iš pradžių kūrė grafikos lakštus (figūrines kompozicijas aiškia linijine raiška), iliustravo knygas, dalyvavo parodose. 1962 m. surengta pirmoji autorinė dailininkės paroda, ji dalyvavo III tarptautinėje grafikos bienalėje Tokijuje ir kt.

7 deš. pradžioje noras išsiveržti iš grafinio vaizdavimo būdo nedidelių formatų dailininkę paskatino imtis tapybos: akvarelės, guašo ir mišrios technikos. E. Kubbos tapė abstrahuotus paslaptinius peizažus, primenančius Australijos saulės įkaitintas platybes, o gal net gimtųjų vietų, Nemuno pakrančių žalumas. E. Kubbos parodoje kaip tik daugiausia dėmesio skirta akvarelinei ir mišrios technikos kūrybai. Darbuose „Gamtovaizdis su saule“ (1964), „Po saule“ (1965), „Po lietaus“ (1967) dominuoja saulės disko motyvas,

5
Henrikas Šalkauskas
(1925–1979). *Mažoji retrospektyva. 1959–1979 metų abstrakcijos. Tapyba, grafika*, sud. I. Mažeikienė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2017, p. 14.

6
Ibid., p. 146.

Henriko Šalkausko kūrybos paroda Prano Domšaičio galerijoje. Ekspozicijos fragmentas. Klaipėda, 2021
Fot. Vaidė Gaudiešiuė, LNDM

dvelkia paslaptimi, didingumu. Šalia minėtų darbų buvo išeksponuoti spalvine raiška labai panašūs paveikslai („Abstraktas“, „Uolos. Pietinė pakrantė“ (2009) ir kt.), kuriuose išnyra juodi stulpai ar sustingę rieduliai, sukeliantys keistų asociacijų. Nemažą parodos tapybinę dalį sudaro akvarelės ir mišria technika darbai, sukurti vėlesniu laikotarpiu, po staigios bičiulio H. Šalkausko mirties. Tai lyriniai, kartu ir labai moteriški Australijos rytų pakrančių abstrahuoti vaizdai, pajūrio uolos, smėlio kopos. Šilti, švelnūs atspalviai ir įsiterpiančios šaltų spalvų kontrastai kuria savitą nuotaiką kūriniuose „Klajojančios smėlio kopos“ (2012), „Uolos mėnulio šviesoje“ (2017), „Reliktai paplūdimyje“ (2015) ir kt. Įtaigios, intymios kraštovaizdžių kompozicijos skleidžia paslaptinę energiją. E. Kubbos kūrybos tyrinėtojos I. Mažeikienės teigimu, „<...> darbai labai emocingi, komunicuoja spalvomis kaip instrumentu“⁷.

7
Mažeikienė I., „Eva Kubbos: tarp horizontų“, *Eva Kubbos: tarp horizontų: parodos katalogas*, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2019, kataloge puslapiai nenurodyti.

Parodoje buvo rodomi ir ankstyvojo ikitaipinio laikotarpio grafikos kūriniai, atspausti XX a. 6 deš., kai dailininkė tik adaptavosi naujoje kūrybinėje aplinkoje. Darbuose „Šokėjai“ (1957), „Pora“ (1958) vaizduojamos susivijusios figūrų kompozicijos, šiuose kūriniuose jaučiamas lietuviškos grafikos įtaka. Kiti estampai, eksponuojami parodoje, abstraktūs, vėlesnio kūrybinio laikotarpio.

Žinoma abstraktaus ekspresionizmo atstovė, dailininkė E. Kubbos yra įsitvirtinusi Australijos šiuolaikinio meno bendruomenėje. Ji aktyviai dalyvavo autorinėse ir grupinėse parodose žemyne: Sidnėjuje, Adelaidėje, Kanberoje ir kt.; tarptautiniuose renginiuose JAV, Japonijoje, Europoje. Priklausė Australijos akvarelės institutui, jos kūrinių turi minėto žemyno galerijos ir muziejai. Dailininkė ne kartą lankėsi Lietuvoje, 2018 m. ji padovanojo mūsų muziejui savo kūrinių rinkinį.